

Perspektivløst om opptaksordning - Debatt

Øyvind Sandsether

psykologspesialist, BUP Hedmark, poliklinikk Tynset, Sykehuset Innlandet HF

Erfaringene med opptak direkte fra videregående er positive i Oslo. Opptaksordningen er rettferdig, og gir rom for mer målrettet rekruttering av bestemte sosiale grupper.

MÅLGRUPPER: Direkte opptak gjør det lettere å drive målrettede rekrutteringskampanjer i videregående skole mot grupper som ikke tradisjonelt velger psykologstudiet, for eksempel etniske minoriteter og menn, skriver Øyvind Sandsether.

Illustrasjonsfoto: Sleeping Sun/Flickr

DEBATT: OPPTAKSORDNINGEN

Temperaturen i rekrutteringsdebatten er fortsatt høy. Øyvind Sandsether imøtegår her Pallesen, Larsen og Steine fra Universitetet i Bergen, som mener selektering fra årsstudiet i psykologi er best og mest rettferdig som rekruttering til profesjonsstudiet. Deres dystre spådommer slår ikke til, skriver Sandsether.

Ved direkteopptak gjennom Samordna opptak blir studiet synliggjort som et alternativ for langt flere, ikke bare spesielt interesserte

Da ordningen med direkteopptak til profesjonsstudiet i psykologi ved Universitetet i Oslo ble vedtatt for noen år siden, ble jeg kraftig provosert, og bestemte meg for å engasjere meg fagpolitisk ved Psykologisk institutt. Den 31. august i år gikk jeg av etter fire år som studentrepresentant i programrådet, og i dag lar jeg meg i stedet provosere av motstanden mot omlegging til samme opptaksordning ved Universitetet i Bergen.

Ikke mer rettferdig

I septemberutgaven av Tidsskriftet hevder Ståle Pallesen at han har empirisk belegg for at opptak fra årsenheten i psykologi er mer rettferdig enn direkteopptak. Han baserer seg på forskning som viser at det er ulikheter i bedømming av standpunktkarakterer mellom videregående skoler. Dette, og det faktum at det er dyrere å ta opp fag ved private videregående skoler enn å ta opp årsenhetsemner ved et universitet, danner tilsynelatende hovedgrunnlaget for hans konklusjon om at det er mer rettferdig og sosialt å basere seg på inntak fra årsenheten enn fra direkteopptak.

For å ta det siste først: Ja, isolert sett er det dyrere å betale for å ta opp fag ved en privat videregående skole enn å betale semesteravgift for ta opp årsenhetsemner. Men det er mange veier til opptak av fag fra videregående som ikke går via privat skole, og det er mange potensielt store utgifter knyttet til å studere ved et universitet – særlig hvis man ikke bor nær universitetet fra før. Dessuten vil den som tar opp fag fra videregående skole, også stå sterkere ved søknad til andre studier, mens den som tar opp årsenhetsemner og aldri kommer inn på profesjonsstudiet (hvilket ikke er få), kan ha kastet bort både tid, krefter, studiestøtte og studiestedets ressurser til ingen nytte. Er dét en mer sosial ordning? Er dét bedre samfunnsøkonomi?

Problemet med ujevnheter i karakterbedømmingen mellom videregående skoler er et generelt problem for opptak til all høyere utdanning, heriblant også årsenheten. Jeg kan ikke se at det har implikasjoner som er særskilte for direkteopptak til profesjonsstudiet i psykologi.

Hinderløype som selekterer

Iris M. Steine hevder i juniutgaven at det er viktig å opprettholde dagens opptaksordning ved Universitetet i Bergen for å sikre mangfold blant studenter og psykologer. Det er en underlig konklusjon. For hvem er det som oppsøker profesjonsstudiet i dag? Hvem er det som orker å ta fatt på den lange og usikre veien gjennom årsenheten med mål om å bli psykolog? Er det ikke rimelig å anta at denne hinderløypa er selekterende i seg selv?

I Tidsskriftets septemberutgave uttaler Svein Larsen i fakultetsstyret ved Universitetet i Bergen at direkte opptak fra videregående vil favorisere flinke jenter fra bedrestilte familier. Erfaringen fra Oslo så langt er at kjønnsbalansen ikke har endret seg etter at opptaksordningen ble lagt om. «Flink pike-syndromet» kan imidlertid se ut til å ha blitt redusert. Det er nemlig en formidabel forskjell mellom kullene tatt opp fra årsenheten og de direkteopptatte kullene med hensyn til hvilket engasjement de viser i studentpolitiske organer og sosiale studentforeninger. Tidligere var det tungt å rekruttere studenter til tillitsverv, og sosiale foreninger kom og gikk. Fra de nye kullene opplever vi rift om tillitsvervene – særlig fra kvinner – og flere sosiale foreninger drives kontinuerlig og med jevnt tilsig fra de samme kullene. Det oppfatter jeg som sunne endringer. En sannsynlig forklaring på dem er at de nye kullene ikke er oppdratt gjennom årsenheten til å mure seg inne på lesesalen og nilese pensum fra morgen til kveld.

Målrettet rekruttering

En svakhet ved debatten om opptaksordningen har vært den ensidige oppmerksomheten på hvem som allerede er overrepresentert, og som kanskje blir det i større grad med ny opptaksordning. Hvilken opptaksordning som gir best grunnlag for rekruttering av de mest underrepresenterte gruppene, er ikke diskutert. Ved direkteopptak gjennom Samordna opptak blir studiet synliggjort som et alternativ for langt flere, ikke bare spesielt interesserte som aktivt oppsøker det og strever seg igjennom årsenheten. Erfaringer fra høyere utdanning for øvrig viser at studier som er synliggjort med høye karakterkrav gjennom Samordna opptak, tiltrekker seg flere studenter med etnisk minoritetsbakgrunn. Det er som kjent et stort underskudd av psykologer og psykologstudenter med bakgrunn fra etniske minoriteter i dag, og forhåpentligvis kan endring av opptaksordningen bidra til å endre dette. Direkte opptak gjør det også lettere å drive målrettede rekrutteringskampanjer i videregående skole mot grupper som ikke tradisjonelt velger psykologistudiet, for eksempel etniske minoriteter og menn. For slike grupper kan det være avgjørende for valget at veien er kort til en sikker plass på studiet.

Det er forståelig at studentene i Bergen, som så godt som alle er tatt opp fra årsenheten, er skeptiske til direkteopptak til studiet. Men tallene så langt gjør dystre spådommer til skamme. Ingenting tilsier forverring av alderssammensetning, kjønnsbalanse, spredning i utdanningsbakgrunn eller frafall fra studiet. Den fryktede homogeniseringen har uteblitt. I den grad vi har opplevd noen endring, har det altså vært til det bedre. Forhåpentligvis vil NTNU Trondheim og Universitetet i Tromsø vektlegge mulighetene mer enn tynne antakelser om begrensninger ved direkteopptaksordningen når det blir deres tur til å velge.

oyvinsan@student.sv.uio.no